

mgr Helena Szyszko
nauczyciel języka polskiego Szkoła Podst. Nr 37 w Białymstoku

Czy mitologiczny Odyseusz jest godzien uwagi współczesnego czytelnika – człowieka XXI wieku?

(lekcja podsumowująca omawianie utworu J. Parandowskiego „Przygody Odyseusza” w V klasie szkoły podstawowej)

CELE DYDAKTYCZNE

Uczeń:

- zbiera informacje, dane, fakty zawarte w tekście;
- analizuje i ocenia zachowanie bohatera utworu;
- rozwiązuje problemy w sposób twórczy;
- aktywnie współpracuje w grupie;
- uzasadnia swoje zdanie;
- prezentuje wyniki pracy zespołu na forum klasy.

CZAS TRWANIA

90 minut

METODY

sześć myślowych kapeluszy Edwarda de Bono

FORMY

- praca w grupach;
- praca zbiorowa;
- praca indywidualna.

POMOCE DYDAKTYCZNE

- oś czasu dotycząca epoki starożytnej w podręczniku Hanny Dobrowolskiej „Jutro pójdę w świat” (str. 160 – 161);
- egzemplarze „Przygód Odyseusza” Jana Parandowskiego;
- kolorowe kartki w kształcie kapeluszy;
- słownik języka polskiego (po jednym egzemplarzu na ławkę).

PRZEBIEG LEKCJI

ZAANGAŻOWANIE

Uczniowie pod kierunkiem nauczyciela analizują dane na osi w celu ustalenia czasu wydarzeń opisanych przez J. Parandowskiego. Następne ich zadanie polega na wyliczeniu, ile lat (wieków) dzieli nas – współczesnych odbiorców – od tamtych zdarzeń.

BADANIE I PRZEKSZTAŁCANIE

Teraz z kolei nauczyciel dzieli klasę na pięć grup. Każda z nich otrzymuje instrukcję.

1. *Grupa kapeluszy białych gromadzi informacje o Odyseuszu.*

Instrukcja:

Kim był Odyseusz? Przedstaw rzeczowe, obiektywne informacje o tej postaci. Nie wyrażaj o niej własnych opinii ani komentarzy.

3. *Grupa kapeluszy czerwonych formułuje własną opinię o postaci.*

Instrukcja:

Co sądzisz o Odyseuszu? Przedstaw swoje zdanie oraz związane z tym uczucia (emocje).

4. *Grupa kapeluszy czarnych wskazuje na wady bohatera.*

Instrukcja:

Spójrz na Odyseusza przez „czarne okulary”, przedstaw jego wady. Twoja wypowiedź powinna zawierać tylko negatywną ocenę bohatera.

5. *Grupa kapeluszy żółtych wskazuje na zalety króla Itaki.*

Instrukcja:

Spójrz na Odyseusza przez „różowe okulary”, skoncentruj się wyłącznie na jego zaletach. Twoja wypowiedź powinna być optymistyczna.

6. *Grupa kapeluszy zielonych zastanawia się nad tym, czy Odys miał możliwość uniknięcia tułaczego losu.*

Instrukcja:

Zastanów się, czy po zakończeniu wojny trojańskiej Odys od razu był skazany na tułaczkę? Czy miał szansę bez przeszkód dotrzeć do Itaki? Czy mógł uniknąć tułaczego losu? Wskaż inne możliwości rozwiązania tego zagadnienia.

Czas pracy każdej grupy: 15 minut.

Nauczyciel występuje w roli kapelusza niebieskiego.

PREZENTACJA

Rozmowę rozpoczyna niebieski kapelusz (nauczyciel). Udziela głosu reprezentantom poszczególnych grup, czuwa nad przebiegiem omawiania efektów pracy zespołów.

Przykładowe wyniki działań poszczególnych grup mogłyby wyglądać następująco:

Grupa kapeluszy białych

Odyseusz – to uczestnik wojny trojańskiej, syn Laertes, mąż Penelopy, ojciec Telemacha. Po zakończeniu wojny trojańskiej tułał się aż dziesięć lat, zanim wrócił do rodzinnej Itaki. Przebywał na wielu wyspach, np. Eolii, Trynakkrii, Ogiigii, Scherii. Po powrocie do Itaki stoczył zwycięską walkę z zalotnikami swojej żony Penelopy.

(Uczniowie mogą przedstawić także redagowany na pierwszej lekcji odtwórczy plan dziejów Odysa.)

Grupa kapeluszy czerwonych

Uważamy, że Odys zasłużył na podziw i szacunek. Byliśmy z niego dumni, że nie pogodził się z przeznaczeniem, lecz starał się wziąć los w swoje ręce. Często baliśmy się o jego życie, które niejednokrotnie wisiało na włosku. Przez cały czas trzymaliśmy za niego kciuki. Cieszyliśmy się i czuliśmy ulgę, gdy wychodził cało z różnych opresji. Nie

traciliśmy nadziei, że wreszcie los się do niego uśmiechnie. Byliśmy wdzięczni wszystkim postaciom, które okazały się jego sprzymierzeńcami. Odczuwaliśmy radość, że udało mu się wreszcie wrócić do swego kraju, do ukochanej rodziny oraz przyjaciół. Po prostu na to zasłużył!

Grupa kapeluszy czarnych

Władca Itaki – to człowiek podstępny i pazerny na łupy. Na pogardę zasługuje również jego lekkomyślność, brak wyobraźni, buta oraz megalomania. W gruncie rzeczy, to on sprowadził gniew Posejdona nie tylko na siebie, ale też na swoich wiernych przyjaciół – zwycięzców spod Troi, którzy już nigdy nie wrócili do rodzinnych domów. Przerażające jest również okrucieństwo Odyseusza – pozbawił on życia wszystkich zalotników swojej żony, żadnemu z nich nie przebaczył. A przecież mógł ich najzwyczajniej obarczyć kosztami związanymi z „pobytem” w zamku, następnie wypędzić ze swojej posiadłości.

Grupa kapeluszy żółtych

Odyseusz został obdarzony wieloma zaletami. Nie ulega wątpliwości, że był odważny oraz waleczny. Podczas wędrówki do ojczyzny ujawniły się kolejne pozytywne cechy jego charakteru: przedsiębiorczość, konsekwentne dążenie do celu, wytrzymałość na trudy podróży, lojalność wobec przyjaciół. Odys – to również wspaniały, wierny mąż i kochający ojciec. Miał możliwość stać się nieśmiertelnym, jednak on bardziej cenił ciepło rodzinnego ogniska, gdyż rodzina stanowiła dla niego wartość najwyższą. Podjął walkę z zalotnikami swej żony, ponieważ pragnął obronić swych najbliższych przed złem. Gdyby on nie pokonał intruzów, oni pokonaliby jego i unieszczęśliwiliby jego rodzinę; ich ofiarą mogłby paść także ukochany syn Odysa – Telemach.

Grupa kapeluszy zielonych

Odys mógł uniknąć tułaczki. Po pierwsze: nie powinien był prowokować losu po opuszczeniu wraz z przyjaciółmi pieczary Polifema. Później, mając świadomość ciężkiej na nim klątwy okaleczonego cyklopa i gniewu jego ojca – potężnego Posejdona – nie musiał wracać do Itaki. Mógł na przykład zostać na wyspie zakochanej w nim nimfy Kalipso (obiecała uczynić go nieśmiertelnym i na pewno dotrzymałaby słowa), założyć nową rodzinę i żyć szczęśliwie. Właściwie mogłby zamieszkać na wielu innych wyspach, np. Eolii, na wyspie czarodziejki Kirke, w krainie Feaków – Scherii, gdyż ich mieszkańcy okazali mu życzliwość oraz gościnność.

ZAPISANIE TEMATU LEKCJI

Czy mitologiczny Odyseusz jest godzien uwagi współczesnego czytelnika – człowieka XXI wieku?

PODSUMOWANIE

Uczniowie próbują odpowiedzieć na pytanie zawarte w temacie, uzasadniając swoje zdanie. Nauczyciel wprowadza termin: człowieczeństwo. Uczniowie wyszukują hasło w słowniku, następnie zapisują objaśnienie do zeszytów. Na koniec wspólnie z nauczycielem redagują notatkę. Przykładowo mogłaby ona brzmieć następująco:

Mitologiczny Odyseusz nie był pozbawiony wad, ale posiadał też mnóstwo zalet. Mimo przeciwności losu zachował własną godność, własne człowieczeństwo. Cenił wartości, które także dziś decydują o ludzkim szczęściu: wiadomo przecież, że rodzina,

dom rodzinny są w życiu nadal najważniejsze. Dramatyczne dzieje Odysa uświadamiają nam również, że nigdy nie wolno tracić nadziei. Należy wytrwale pokonywać przeciwności losu i mieć na uwadze oczywistą prawdę: niepowodzenia oraz cierpienia są wpisane w życie każdego człowieka.

REFLEKSJA I EWALUACJA

Klasowi dyżurni rozdają kartki, na których uczniowie oceniają swój udział w lekcji (skala 1 – 6). Pod koniec zajęć każdy wrzuca swą karteczkę do „klasowej skrzynki ważnych spraw”.

PRACA DOMOWA

Do wyboru polecenie 1 lub 2

1. Przeprowadź miniwywiad ze swoimi rodzicami i dziadkami. Postaraj się, aby Twoi rozmówcy odpowiedzieli na pytanie, jakie wartości cenią w życiu najbardziej. Poproś ich o uzasadnienie wypowiedzi.
2. Wyobraź sobie, że Odyseusz prowadził ... pamiętnik. Oto jeden z fragmentów tego właśnie pamiętnika: „ (...) zaczyna się spełniać klątwa Polifema. Z dwunastu statków został mi już tylko jeden, z tylu dzielnych, wypróbowanych towarzyszy tylko szczupła garstka.” W imieniu bohatera zredaguj dalszy ciąg wpisu. (Pracę należy wykonać w ciągu trzech dni.)
3. Zapisz kilka sentencji o życiu. Skorzystaj z „Księgi przysłów” w bibliotece szkolnej lub z Internetu. (Zadanie to jest związane z następną lekcją poświęconą omówieniu wiersza L. Staffa „Odys”.)